

Наші духовні скарбниці

Усе життя нашого народу зумовлене народною духовною культурою і її виявом. Однією з найдавніших форм духовної культури народу є обряди та звичаї.

□ Звичаї – це повсякденні усталені правила поведінки, що склалися історично, на основі людських стосунків.

□ Обряди – це символічні дієства, приурочені до відзначення найбільш важливих подій у житті людських гуртів, родин, окремих осіб

Одним із найдавніших видів усної поезії народу є календарно-обрядові пісні, які відображали кожен цикл хліборобської праці в різні пори року. У цих піснях дуже часто відтворювався трудовий процес: зображали рухи, які символізують оранку, сівбу, жнива тощо. Усі календарно-обрядові пісні відзначаються ліризмом. Це ніби художнє відображення самого життя в піснях, хороводах, іграх, ґанках.

До календарних пісень належать колядки (зимовий цикл), веснянки, гаївки, або гагілки (весняний цикл), русальні (кінець весни) купальські (середина літа), обжинкові (обряди врожая в кінні літа).

Зимовий цикл.

Колядки та щедрівки

На Різдвяні свята виконували обряди колядування, а під Новий рік, у «щедрий вечір», — щедрювання. Гурти молоді обходили домівки, іноді навіть із «козою» (один із щедрувальників у вивернутому кожусі, з дерев'яною головою кози), величали піснями господарів, бажаючи їм усіляких щедрот і достатку, а за це в жартівливій формі просили винагороду.

Щедрували в новорічну ніч переважно діти та молодь. Вони ходили по хатах із «засівалками», посипаючи навколо себе зерном і виголошуючи коротенькі віршики-побажання.

Під час зимових свят відбувалося чимало ігрищ. З колядками і щедрівками тісно пов'язані ігри-дійства «Вертеп», «Звізда», «Меланка», «Плуг», «Коза».

❖ Колядки — народні календарно-обрядові величальні пісні, що їх виконували на Різдвяні свята.

❖ Щедрівки — старовинні обрядові величальні пісні, які співалися під Новий рік у «щедрий

Святвечір

Вечір напередодні Різдва називався “ багатою кутею ”. До нього ретельно готувалися: розтоплювали піч 12 полінами, пекли й варили 12 ритуальних страв. Головні з яких – різдвяна кутя та узвар.

Під вечір до хати вносили дідуха – обжинкового снопа. Вважалося, що він набуває чудодійної сили і приносить щастя та успішну працю.

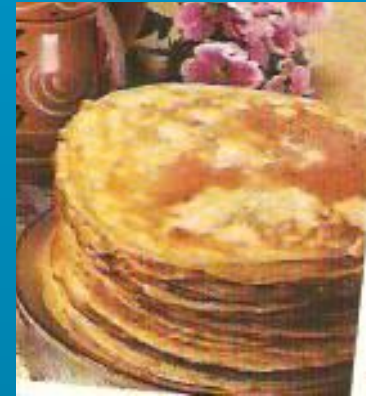
Господар з новоспеченим хлібом, медом та маком, із запаленою свічкою тричі за сонцем обходив хату і весь двір. Не минаючи і стайні, де худобу обсипали диким маком, захищаючи її від різних хвороб

Яке головне свято весни?

Весняний цикл свят та обрядів мав особливе значення, бо люди за допомогою їх намагались прискорити прихід весни і тепла. На честь весняного пробудження природи давні слов'яни відзначали свято Масляної. Це свято проводів Зими, свято розваг, забав, музик і веселих збіговиськ. Проте не Масляна головне свято весни, а Пасха.

У народі головним весняним святом вважався Великдень. На цю пору колись припадали весняні урочистості слов'ян, під час яких вони вітали сонце і поминали предків. Сонце повертало на літо, подовжуючи день, - воскресала природа, а сонце і Син Божий Ісус

Весняний цикл. Веснянки

Коли починали танути сніги й наставала тепла пора, виконувалися обряди зустрічі весни. У них — заклик весни з її дарами, буянням природи й співом птахів. Настання весни після зими люди розуміли як боротьбу двох сил — холоду й тепла. Щоб допомогти весні подолати свою супротивницю, вони спалювали або топили в річці солом'яне опудало зими, носили зображення сонця, водили хороводи.

Це закличні пісні: вони мали «закликати» весну й добрий урожай. Найвідоміші українські веснянки — це пісні-ігри «А ми просо сіяли, сіяли!», «Зелений шум», «Подольночка» та інші. Танцювальні рухи, якими супроводжувалися веснянки, нагадували оранку, сівбу руками, поління, косіння. Слова пісні пояснювали ці рухи.

◆ Веснянки — давні за походженням обрядові пісні, що виконувалися на селі, на полі, на річці.

Готуючись до свята, селяни прибирали подвір'я, підправляли клуні і повітки, білили печі й хати. Великодньої суботи пізно ввечері люди збирались біля церкви. Існувало повір'я: хто засинав цієї святкової ночі, той просипав своє щастя. Опівночі відбувалося богослужіння. А під ранок всі приносили до церкви для освячення різні продукти харчування

Писанка та крашанка

- Кожен народ має чим пишатися у своїй історії. І найголовніша гордість будь-якого народу – це його мистецтво. Одним з захоплень нашого народу є малювати дивовижні, чудові, барвисті писанки та крашанки.

Історія писанки сягає сивої давнини, писанка є символом духовності, складовою міфобрядової культури. Вона пов'язана з вшануванням родючості землі, з величанням весняного відродження життя. Яйце символізує сонце і відродження. Наші предки вірили, що писанка наділена магичною силою приносити добро.

Крашанка – яйце пофарбоване в один колір. Червоне яйце означало – радість, життя, любов, жовте – врожай, блакитне – небо, здоров'я.

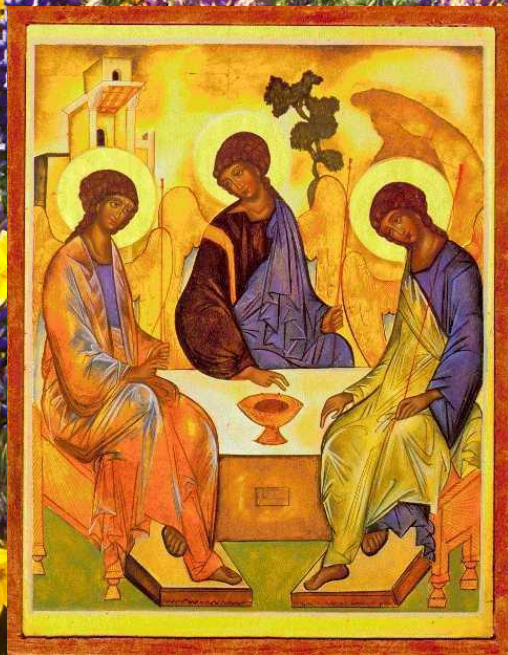

Календарно-обрядові пісні

ГОЛОВНІ ЛІТНІ СВЯТА

Русалія, Трійця, Івана Купала,
Петрів день, Маковія, Спаса,
Пантелеймона Цілителя – головні
свята літа.

Ключовими в літньому обрядовому циклі були два поняття: вода і рослини. Свято Івана Купала – 7 липня. Купальські свята особливо поетичні та чарівні, адже у цей час дозрівало чудодійне зілля, дозрівала папороть... Існувало повір'я: хто встигне зірвати квітку папороті, тому відкриються заховані скарби, а сам він дістане чудодійну силу та знання. Отож на Купала всі шукали папороть, дівчата ворожили на вінках, молодь біля води запалювала багаття і стрибала через нього.

Центральне місце у святі
займало прикрашання
ритуального деревця – купайли
та ворожіння дівчат на вінках.
Дівчата водили хороводи,
співали про сватання та
кохання.

Уся купальська обрядовість дуже символічна: купальські вогні – це відгомін культу сонця, купальська вода – символ цілющої сили, папороть – щасливої долі, а купальське дерево - родючості та щастя.

Літні свята умовно закінчуються Святом Петра і Павла.

Свята осіннього обрядового циклу

- Осінні свята приурочені до завершення збору врожаю. В них відображається головна турбота селян – забезпечити родючість полів. Жнивварські звичаї та обряди виявляються в обряді обжинок. Ці свята базувались на вірі в те, що польові живуть в останньому снопі – звідси й священне до нього ставлення.

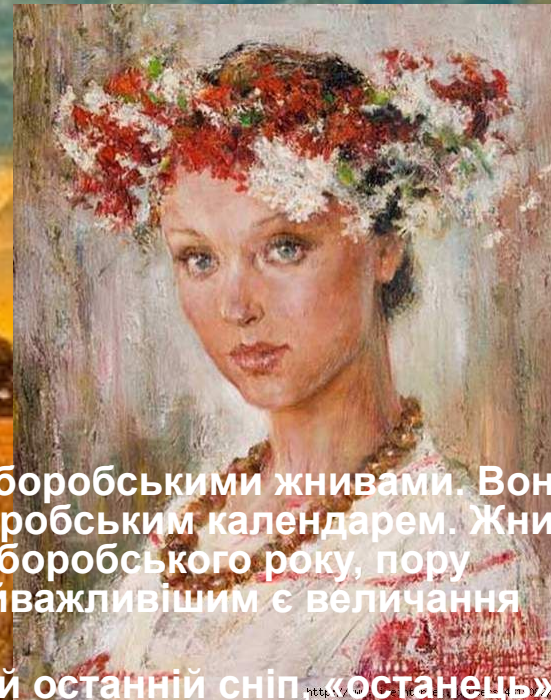

Обжинкові пісні

Обжинкові пісні

Обжинкові пісні є складовими обрядів, пов'язаних із хліборобськими жнивами. Вони завершують цикл обрядових пісень, пов'язаних із землеробським календарем. Жнива хоч і є періодом важкої праці, але знаменують кінець хліборобського року, пору збирання врожаю. Серед мотивів обжинкових пісень найважливішим є величання господаря і господині.

Жали і співали жнивних пісень переважно жінки. Зжатиї останній сніп, «останець» перев'язували червоною смужкою і урочисто, з піснями несли в село. Важливе місце посідає опис природи. Широко використовується у жнивварських піснях прийом художнього паралелізму, де картини, образи природи служать і своєрідним поетичним зачином, і засобом психологічної характеристики людини. Зменшено-пестлива лексика, яскраві гіперболи, порівняння, загальний ласкавий емоційний тон цих пісень нагадують колядки і щедрівки. Величання поєднується з магічним заклинанням врожаю через побажання того, без чого неможливе життя землероба: здоров'я, добробуту, гаразду в сім'ї, гарного збіжжя.

Обжинкові пісні - народно-поетичні обрядові твори, які виконують під час жнив і обжинків (свято завершення збирання врожаю).

- Так, 19 вересня, у день архангела Михаїла, святкувань не влаштовувалось, але важкої роботи уникали, взагалі не можна було орати, сіяти, вирубувати капусту

- День Воздвиження Чесного Хреста – 27 вересня. В цей день не можна йти до лісу, адже за народним повір'ям в цей здвигається земля до зими, а в певних місцях земля здвигається і плазуни ховаються в ті отвори на зиму.

**14 жовтня, зі свята Покрови
Пречистої Богородиці,
починається пора осінніх весіль.
На Покрову дівчата молили
Богородицю швидше послати їм
хорошу пару**